

Naslovnica › Sve vijesti › Vijesti

Briga za mlade kreće od čuvanja i unapređenja zdravlja

VIJESTI

04/11/2024

Što bi trebalo biti polazište i temelj dobre javno-zdravstvene politike? Koju paradigmu prihvatiti i pokušati implementirati u društvo i odgoj od najranije dobi? Krenimo od čuvanja i unapređenja zdravlja.

Mediji konstantno izvještavaju o problemima u zdravstvu kojima kao da nema kraja. Štoviše, stanje je sve gore i gore. Liste čekanja su predugačke, termina za preglede nema ili su dostupni tek za godinu, dvije... Tko si može priuštiti privatan pregled najčešće to i napravi, no nažalost nemaju svi tu mogućnost. No opet, dobiti bolnički tretman ravan je dobitku na lutriji. Kad bi se više razmišljalo o razlozima do kojih uopće dolazi do nekih bolesti pa tako i do problema s alkoholom, možda bi i bolesnika bilo manje. Konkretno, dokazano je da pušenje uzrokuje rak pluća i druge teške bolesti, no jeste li u posljednje vrijeme čuli da se provodi neka konkretna kampanja koja upozorava na štetnost pušenja? Isto je i s alkoholom. Upravo te činjenice komentirao je **prof. dr. sc. Slavko Sakoman**, neuropsihijatar.

„Svjedoci smo trenda urušavanja javno-zdravstvenog sustava u Hrvatskoj. Posljedica toga je sve više bolesnika i sve duže liste čekanja za pregled i potrebnu stručnu pomoć liječnika. Što bi trebalo biti polazište i temelj dobre javno-zdravstvene politike, koja paradigma? Hrvatska bi trebala biti ponosna na veliko, svjetsko ime **doktora Andrije Štampara** i u kreiranju svoje zdravstvene politike, slijediti temeljno načelo prema kojem bi u fokusu zdravstvenog sustava trebalo biti **čuvanje i unapređenje narodnog zdravlja**. Kako je Štampar među ostalim kazao: **Nije uspjeh zdravstvenog sustava izliječiti puno bolesnika, ako oni uopće nisu trebali biti bolesni**. Tom je izjavom ukazao koliko je važna prevencija.

Fokus zdravstvenog sustava trebalo bi biti čuvanje i unapređenje zdravlja. Razmišljajmo o mladima koji trebaju našu potpunu zaštitu i skrb za sretno djetinjstvo i odrastanje.

Ogroman broj bolesti i ranijeg umiranja ljudi neposredno je povezan s ljudskim ponašanjem. „Kvaliteta“ ponašanja čovjeka (zdravo ili rizično i bolesno) u mnogome je ovisna o kvaliteti odgoja djece kojim ih se uči, priprema, potiče i čini odgovornim da svojim izborima čuvaju i unapređuju svoje zdravlje svjesnim izbjegavanjem ponašanja kojima se oštećuje zdravlje i izlaže rizicima znatno ranijeg umiranja. Spomenimo ona najčešća: bolesti ovisnosti su na prvom mjestu (pušenje duhana, prekomjerno pijenje alkohola, zlouporaba droga, zatim nezdrava i prekomjerna prehrana, slaba higijena, nedovoljno fizičkih aktivnosti, rizično ponašanje u prometu i radnom mjestu. Na toj se listi trebaju naći i ponašanja kojima čovjek ugrožava vlastito, a često i **psihičko zdravlje** drugih osoba. **Harvard Happyness Study** je pokazala neoborive dokaze da kvalitetni interpersonalni odnosi (u obitelji, s prijateljima i u zajednici) silno pridonose ljudskoj sreći, boljem mentalnom i tjelesnom zdravlju i dužem trajanju života. S druge strane, poremećeni međuljudski odnosi i s time povezan stres, kod ogromnog broja ljudi uzrok su brojnih psihosomatskih bolesti, anksioznih poremećaja, depresije i suicida“, pojašnjava prof. Sakoman.

Dodaje da je **odgoj djece za zdravo i nerizično ponašanje zadaća obitelji, roditelja, škole i zdravstvenog sustava**. „Zanimljivo, premda se još uvijek škola definira kao odgojno-obrazovna ustanova, ova prva spomenuta zadaća, **ODGOJ**, slabo je razrađena i gotovo marginalizirana. **Odgoj djece najvažniji i najodgovorniji je zadatak čovjeka**. Svi znamo da se i za gradnju kućice treba planirati što i kako, rade se nacrti pa se provodi izvedba radova, vanjskih i unutarnjih. A gdje su jasno postavljeni **ciljevi odgojne zadaće škole**, gdje su makar osnovne „nacrti“, projekta u kojem stoje jasno naznačeni univerzalno korisni i prihvatljivi ciljevi koje se odgojnim postupkom teži ostvariti; *Kakav čovjek bi trebao postati svaki mališan*. Djeca su od rođenja, radi genetike vrlo različita. Odgojni pristup bi se trebao prilagođavati toj različitosti. Stručnjaci škola, ne samo da bi trebali biti osposobljeni za tu najodgovorniju zadaću, već bi njihova uloga trebala biti osposobljavanje svojih učenika za njihovu, možda najvažniju životnu ulogu; **roditeljstvo**. Zar je normalno i prihvatljivo da je većina mladih roditelja neuka ili samouka?“, kaže Sakoman.

Nažalost, alkohol kod mladih gorući je problem današnjice.

„Temelj dobre javno-zdravstvene politike svakako je čuvanje i unapređenje zdravlja naroda. Za to postignuće neophodno je od dječje dobi provoditi odgoj za zdravo, samosvjesno, samo-zaštitno ponašanje, a u društvu bi se, osobito putem medija trebalo kontinuirano promovirati zdrav život. Ljudi su najvažniji resurs društva, zdravi, dobri ljudi. Život, mentalno i fizičko zdravlje, najveće su vrijednosti čovjeka. Mnoga ministarstva bi trebala pridonositi tim ciljevima, a svakako bi glavni kreatori brige za čuvanje zdravlja trebali biti stručnjaci ministarstva za odgoj i obrazovanje i ministarstva zdravstva“, smatra Sakoman te postavlja pitanje kako i zašto je došlo do deformacije da umjesto usmjerenosti na čuvanje zdravlja, zdravstvena politika u fokus stavlja bolest: dijagnostiku, otkrivanje bolesnika, njihovo liječenje i rehabilitaciju. „Spomenut **odgoj** kao osnova prevencije kojom bi se većinu ljudi osposobilo za **samo-zaštitu zdravlja**, u praksi gotovo da i ne postoji. I onda se čudimo da je toliko ljudi bolesno. Glasni smo hvaliti postignuća vrhunske medicine (npr. onu transplantacijsku), a nitko od odgovornih za zdravstvenu politiku na odgovara na pitanje, zašto je toliko bolesnih i zašto toliko broj ljudi nepotrebno ranije umire. To nije slučajno. Svjetski je problem da su dijagnostika, lijekovi i liječenje bolesnika postali veliki biznis. Biti zdrav i preživjeti od neke bolesti, postaje sve skuplje. Tko nema novca „*tko mu je kriv*“ da je obolio. Zašto se nije pazio, zašto je toliko pio, zašto je tako brzo vozio, zašto je pušio, zašto je toliko jeo, zašto se nije više kretao...“, kaže Sakoman.

„Nešto nije u redu ako se u javnom prostoru sustavno i godinama govori o reformi zdravstvenog sustava, a na koncu zaključuje da se radi o urušavanju našeg javnog zdravstva. Premda je sve manje osiguranika (jer su stotine tisuća ljudi napustili ovu zemlju „reda i blagostanja“), sve su duže liste čekanja, većina (dakle ne svi) zdravstvenih djelatnika je sve nezadovoljnija, pada kvaliteta usluga, u porastu je smrtnost ljudi, gomilaju se dugovi, a cvjetaju privatne poliklinike i njihovi vlasnici izvrsno zarađuju. I u tim privatnim ustanovama, mnogi stručnjaci iz javnog zdravstva u „slobodno vrijeme“ dobro dodatno zarađuju „na bolesti“. Istovremeno se gotovo i ne govori o zdravlju, premda bi okosnica i prioritet naše javno-zdravstvene politike trebala biti **zaštita i unapređenje zdravlja naroda**. Posve suprotno od toga, u nas, ne samo da nema sustavnog preventivnog djelovanja, već se po svemu sudeći, radi interesa (uzimanje novca), narodu, maloljetnicima, prešutno nude sredstva ovisnosti alkohol i duhan, masovno se građane, dopuštanjem oglašavanja igara na sreću (čak i na javnoj televiziji), navlači na to pogubno ponašanje, a droge su u posljednjih godina toliko dostupne, da se njihova potrošnja povećala (ovisno o vrsti) od 5 do 13 puta. Uz lošu opće društvenu klimu, to je dodatno uzrokovalo pogoršanje mentalnog i tjelesnog zdravlja ljudi i težak poremećaj socijalnog funkcioniranja na desetine tisuća obitelji. Osobito će kroz neko vrijeme biti vidljive tragične posljedice kriminalizacije na tisuće mladih i ljudi srednje dobi, koji su osjetili „*lak i brz*“ novac, ulaskom u lanac preprodaje droga“, pojašnjava Sakoman.

Mladi su zbog alkohola skloniji depresiji, izoliranosti od obitelji i društva.

“Činjenica je da su mnogi liječnici iz zdravstva otišli u politiku, neki u onu zdravstvenu, ali ništa osobito nisu učinili za dobro naroda. Ako bi ih redom pitali, je li i jedan od njih pokrenuo i kreirao neke važne primarno preventivne programe i da je uspješnim provođenjem istih značajno pridonio javnom zdravlju, ne znam tko bi se javio. Ali stoji činjenica da se čak niti jedan internista, političar, pa ni onaj koji je bio na poziciji ministra zdravlja, nije sjetio pokrenuti ozbiljnu kampanju barem protiv pušenja duhana i prekomjernog pijenja, premda dobro znaju da su to (prema WHO) otklonjivi, ali izuzetno utjecajni uzroci najtežih bolesti i ranijeg umiranja tisuća ljudi godišnje samo u Hrvatskoj. Kada se prije nekoliko godina jedan ministar zdravlja hvalio rekavši da je „kruna“ hrvatskog zdravstva, transplantacijska medicina, što bi mu na „taj“ govor kazao dr Andrija Štampar; **„Nije mjerilo uspjeha izliječiti puno teških bolesnika ako ti bolesnici uopće nisu trebali biti bolesni. Što znači liječiti, pa i izliječiti, mnogo nepotrebno bolesnih ljudi?! To nije naš uspjeh, nego potvrda da kao liječnici nismo uspjeli izgraditi društvo zdravlja”**, navodi Sakoman.

Dakle, smatra Sakoman, ako nema kampanja kojima se štite pluća i životi ljudi od „duhanskog karcinoma“ ili ciroze jetara radi prekomjernog pijenja, je li primjereno pitati zašto je to tako? Kome treba bolest, a kome zdravlje? „Je li za te masovne probleme rješenje transplantacijska medicina? Naši transplantacijski kirurški timovi jesu kruna kirurške struke, klanjam se tim ljudima i njihovoj vještini. Uvjeren sam da je tim kolegama žao svakog čovjeka koji je nepotrebno obolio i došao na koncu u njihove ruke. I oni se pitaju, gdje je bila prevencija prekomjernog pijenja ili barem ranog liječenja alkoholizma, ili ranog liječenja alkoholnog oštećenja jetara ili zašto je zakazala prevencija C hepatitisa. Pulmolozi se pitaju (ali šute), gdje je bila prevencija pušenja nakon što pulmolog ustanovi da osoba boluje od karcinoma. Pitaju se i gdje je bilo rano otkrivanje tih štetnih ponašanja ljudi uz pokušaj da ih se zaustavi na vrijeme, ako prijeti teška ugroza od smrtno prijetne bolesti“, ističe Sakoman. Dodaje da nema kampanja protiv masovnih ugroza zdravlja, jer se na prodaji cigareta i alkohola puno zarađuje i puni proračun države.

U kontekstu šireg sagledavanja problematike mladih i alkohola treba istaknuti važnost **kontinuiranog praćenja i djelovanja svih odgovornih institucija i obitelji**. Nažalost, u posljednjih nekoliko godina mladi su u Hrvatskoj (ali i u svijetu) možda više nego odrasli bili izloženi teškim životnim situacijama, počevši od pandemije koronavirusa, on-line školovanja, potresa, raznih svjetskih ratova... Sve to su situacije u kojima su mladi vidjeli opasnost i tražili način za bijeg od stvarnosti. Uz mogućnost lake dostupnosti alkohola i droge u tim novonastalim neočekivanim okolnostima znatno je narušeno zdravlje mladih, čije se posljedice osjećaju i danas.

Pobrinimo se na vrijeme za sretnu i zdravu budućnost djece i mladih.

No ipak, zdravstveni bi sustav trebao sustavnije i jače voditi brigu o mladima, ukazivati na probleme i adekvatnim mjerama učinkovito raditi na njihovoj prevenciji. **Čuvanje i unapređenje zdravlja** trebao bi biti primarni cilj uz pomoć kojeg bi sadašnje statistike zasigurno bile bolje. **Ponudimo rješenja** uz pomoć kojih će se mladi **okrenuti dobrim i zdravim navikama**.

Gradimo zajedno budućnost u kojoj neće biti maloljetničke delinkvencije, alkoholizma i nesretnih obitelji. Pomozimo svi zajedno da mladi pronađu izgubljene vrijednosti primjerenog ponašanja, dobru glazbu (problem „cajki“ koje također potiču alkoholizam) i da shvate da ispijanjem alkohola prvenstveno štete svom zdravlju, a između ostalih negativnih utjecaja, samo postaju glupiji, nikako ne pametniji...

Autor: Antonia Hohnjec

fotografije/ilustracije: [Pixabay](#), [Pexels](#)

Naslovna fotografija/ilustracija: [Max Fischer](#) / [Pexels](#)

NAPOMENA: Članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti.